

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ning
Eesti Interpreetide Kontserdid esitlevad

i nagu interpreet

Foyle-Štšura Duo

Michael Foyle

VIIUL

Maksim Štšura

KLAVER

20. VEEBRUAR 2022 17.00

EESTI MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA SUUR SAAL

Francis Poulenc

1899–1963

Sonaat viiulile ja klaverile FP119 (1942/43, 1949)

- I *Allegro con fuoco*
- II *Intermezzo*
- III *Presto tragico*

Ludwig van Beethoven

1770–1828

Sonaat viiulile ja klaverile c-moll op. 30 nr 2 (1802)

- I *Allegro con brio*
- II *Adagio cantabile*
- III *Scherzo. Allegro*
- IV *Finale: Allegro. Presto*

VAHEAEG

Philip Cashian

s. 1963

„Saltimbanques“ („Viis akrobaatilist kuva viiulile ja klaverile Marc Chagalli järgi“, 2021 esiettekanne)

Richard Strauss

1864–1949

Sonaat viiulile ja klaverile Es-duur op. 18 (1887)

- I *Allegro, ma non troppo*
- II *Improvisation. Andante cantabile*
- III *Finale. Andante-Allegro*

Helilooja ja pianist **Francis Poulenci** loomingule kuulub 20. sajandi prantsuse muusikas eriline koht. Muusikas oli suurepärase loomupärase vormitunnetuse ja meloodiaandega Poulenc suuresti iseõppija. Hoolimata puudulikust haridusest arendas ta välja väga isikupärase helikeele, mis on saanud mõjutusi eelkõige Henri Duparci, Fabriel Fauré ja Claude Debussy loomingust, aga ka Erik Satie ja Jean Cocteau ekstravagantsetest ideedest, džässist, Igor Stravinski teostest, prantsuse barokist ja varietee-muusikast. Poulenc oli 1920. aastatel mitmekülgse loovisiksuse Jean Cocteau ümber koondunud prantsuse heliloojate rühmituse „Kuuiik“ kuulsamaid liikmeid. Alates kolmekümnendatest eluaastatest suunas Poulenci muusikat taasleitud katoliku usk. Oma loomingut iseloomustades võrdles helilooja end kahepäälise Jaanusega, sest tema erilaadsete helitööde hulka kuulusid nii sakraalteosed kui ka nõ frivoolses pariislikus vaimus kirjutatud lood.

Poulenci kammermuusikas on ülekaalus teosed puhkpillidele, mida helilooja eelistas selgelt keelpillidele. **Sonaat viiulile ja klaverile FP119** sündis teise maailmasõja õhustikus 1942–1943. aastal andeka noore prantsuse viiuldaja Ginette Neveu (1919–1949) jaoks. Heliloojale oli see juba komas katse kirjutada sellele koosseisule – 1919. ja 1924. aastal valminud sonaadid pidas ta aga ebaõnnestunuks ja hävitas kummagi käsikirjad (sama saatus tabas paraku ka 1947. aastal loodud keelpillikvartetti). Poulenc oli oma teoste suhtes ülinõudlik, võrdles neid sageli omavahel ja püüdis erapooletult hinnata. Enesekriitiline helilooja pidas ka kolmandal katsel sündinud viiulisonaati „läbikukkumiseks“, kritiseeris seda teravalt ja töötas 1949. aastal põhjalikult ümber, pühendades Hispaania kodusõjas hukkunud luuletaja Federico García Lorca mälestuseks. Siiski oli Poulenc ka hilisema versiooniga rahulolematu ning on sonaadi kohta ülekohtuselt märkinud, et „Vaatomata mõnele hõrgule viiulivõttele, mida sonaat võlgneb tervenisti Ginette Neveule, on see teos täielik läbikukkumine – peamiselt selle kunstliku paatose tõttu, aga ka sel põhjusel, et mulle ei meeldi õieti sooloviil“. Helilooja enesekriitikast hoolimata on sonaat leidnud tee viiuldajate ja pianistide repertuaari. Traagilisele sündmusele pühendatud teos on oma põhiolemuselt pingestatud, selles kajastuvad tundeelu tegevad muutused: motoorsus asendub üllatusliku õrnusega ja kirglikud äärmised osad kontrasteeruvad eeleegilise *Intermezzoga*, mis on varustatud motoga „Kitarr paneb nutma uned“ Lorca luuletusest.

Ludwig van Beethoveni kümme sonaati viiulile ja klaverile kuuluvad viiulirepertuaari kullafondi. Beethoven, kes on ise mänginud vioolat Bonni õukonna- ja teatrikapellis, võttis hiljem Viinis viiulitunde juhtivatelt viiuldajatelt Ignaz Schuppanzighilt ja Wenzel Krumpholzilt. Kuigi Beethovenist ei saanud väljapaistvat viiulimängijat, pidas ta sellest instrumendist väga lugu ja kirjutas sellele pillile palju. Beethoveni kümnest sonaadist viiulile ja klaverile sündisid üheksa ajavahemikul 1798–1803, kuuludes seega tema varasesse loomingu perioodi. Selle lühikese ajaga transformeerus see žanr Beethoveni käsitusel oluliselt: kui aastatel 1797–1798 loodud esimesed kolm sonaati *op. 12* on veel tugevalt kantud Mozarti eeskujust ja klassitsistlikust vormikeelest, siis 1802–1803 valminud nn „Kreutzeri“ viiulisonaat *op. 47* on hiilgav kontsertlik teos romantismi vaimus. Ilmselt ajendas heliloojat selles žanris komponeerima tutvus 18. sajandi lõpu prantsuse viiulivirtuooside koolkonnaga, kuhu kuulusid teiste hulgas väljapaistvad muusikud Rodolphe Kreutzer, Pierre Baillot ja Pierre Rode. Beethoven sai nendega tuttavaks Viinis ajavahemikul 1798–1810. Sõprusuhted ja pikaajaline koostöö sidusid teda ka väljapaistva viiuldaja Ignaz Schuppanzighiga, kes nõustas heliloojat keelpillimängu osas ning oli prints Karl von Lichnowsky privaatse kapelli juhina paljude Beethoveni kvartetide esmaesitaja.

Kolm sonaati viiulile ja klaverile op. 30 valmisid 1802. aasta kevadel pühendusega Venemaa tsaar Aleksander I-le, keda peeti valgustatuks valitsejaks. Suure Prantsuse revolutsiooni toetajana pooldas Beethoven ilmselt tsaari liberaalseid vaateid ning lootis ühtlasi leida ka laiemat tunnustust enda loominguks, mida pühendus siiski kaasa ei toonud. Tõenäoliselt valmis oopus 30 vaikes Heiligenstadti külas, kus Beethoven viibis oma arsti soovitusel üha halveneva kuulmise tõttu. Aastad 1800–1802 olid Beethoveni jaoks küll väga produktiivsed loominguks mõttes, kuid kuulmisvõime kaotus oli juba silmapiiril. Sellega seotud viha, jõuetust, aga ka järeleandmatust kirjeldas Beethoven liigutavalt mitmes kirjas ning nn Heiligenstadti testamendis (1802). Beethoven ise on viidanud oma varastele viiulisonaatidele kui viiulisaatega klaveriteostele, kuid kolm sonaati *op. 30* on kirjutatud siiski uues paradigmas, kus mõlemad pillid loovad tämbrilise terviku ja mängivad võrdset rolli. **Sonaat viiulile ja klaverile nr 7 c-moll op. 30 nr 2** on helilooja üks pingelisema ja sügavama väljendusega teoseid omas žanris. Esimene osa *Allegro con brio* on läbivalt dramaatiline, isegi kõrvalteema ei too pingele tõelist lahendust. Laulev *Adagio cantabile* on sügavamõttelise ja kaemusliku joonega, sellele järgneb kokkusurutud ja teravmeelne *Scherzo*. Pärast lühikest „hingetõmmet“ kõlab viimase osana Finale, milles helilooja pöördub uuesti tagasi pingestatud väljenduslaadi juurde.

Suurbritannia helilooja **Philip Cashian** lõpetas Guildhall Muusika- ja Draamakooli kompositsiooni erialal, juhendajateks Oliver Knussen ja Simon Bainbridge. Tema teoseid on esitatud üle maailma ning temalt on muusikat tellinud London Symphony Orchestra, BBC National Orchestra of Wales, BBC Symphony Orchestra, Britten Sinfonia, London Sinfonietta jt. Aastast 2007 juhib helilooja Londoni Kuningliku Muusikaakadeemia kompositsiooniosakonda. Cashiani mitmekesine looming hõlmab pea kõiki traditsioonilisi muusikažanre alatest ooperist, instrumentaalkontserdist ja keelpillikvartetist ning lõpetades teostega lastele. Tema muusikat on kirjeldatud kui katkematult muutuvat, kuulajat alatasa üllatavat, energilist ja kantud võimsast rütmiimpulsist. Cashiani teoste lennukates pealkirjades on palju viiteid ööle ja pimedale ajale („Dark Flight“, „Night Journeys“, „The House of Night“, „Nightmaze“ jt.), aga ka masinavärgile ja tehnikale („Settala’s Machine“, „Forest of Clocks“, „Musica Meccanica“, „Mechanik“ jt.). Mehhaanilised ja tehnilikud kujundid pealkirjades kajastavad sageli otseselt muusikat toimuvat: teoste ülesehitus järgib tihti kindlat valemit ning rakendab pulseerivaid korduseid, närvilisi rütmimustreid ja masinlikku ostinaatsust. Lisaks nüüdisaja tehnoloogiatele ammutab Cashian heliloojana inspiratsiooni ka luulest ja maalikunstist. Paljude tema helitööde aluseks on visuaalne impulss – näiteks on loominguline innustus tulnud maalikunstnike Leonora Carringtoni, Ben Hartley, Bryan Wynteri, Graham Sutherlandi ja Goya teostest.

Michael Foyle’i tellimusel valminud uudisteos **„Saltimbanques“** („Viis akrobaatilist kuva viiulile ja klaverile Marc Chagalli järgi“) ammutab inspiratsiooni Marc Chagalli tsirkuse teemalistest maalidest, mille juurde pöördus Cashian juba varasematel aastatel klarnetikontserdis „Blue Circus“ („Sinine tsirkus“, 1991). Tsirkuse kujund sobib Cashiani muusikaga väga loomulikult kokku: nagu tasakaalukunstik või žonglööri kombineerib helilooja sageli erinevaid meetrumeid ja temposid ning uued muusikalised ideed üha kuhjuvad, balansseerides nagu akrobaat köiel.

Oma aja kuulsaima Saksa helilooja ja dirigendi **Richard Strauss** looming on teatavasti väga oluliselt mõjutanud 20. sajandi ooperimuusika arengut. Straussi loometöö võtmevaldkondadeks olid vokaal- ja sümfooniline muusika, ent 200 soololaulu, üheksa sümfoonilise poemi ja viieteistkümne ooperi kõrval on ta loomulikult loonud ka kammermuusikat. Imelapsena komponeeris ta esimesed tähelepanu pälvinud kammerteosed juba 16-aastaselt (näiteks keelpillikvartett *op. 2*), mitmed helitööd valmisid verinoorel Straussil veel enne gümnaasiumi

lõpetamist 1882. aastal. Straussi varane helilooming on helitehniliselt väga kõrgel tasemel, ent stiili poolest on sellele tugeva pitseri jätnud Viini klassikute ja romantismiajastu esimese poole suured heliloojad. Noore Straussi kõige suuremaks mõjutaks oli tema väga konservatiivne isa Franz Strauss, kellelt Richard sai väga põhjaliku, ent vanamoelise muusikahariduse. Richard kasvas üles Haydni, Mozarti, Beethoveni ja Schuberti muusika keskel ning järgis oma varases loomingu eelkõige nende eeskjuju.

Sonaat viiulile ja klaverile Es-duur op. 18 on Richard Straussi ainuke sonaat sellele koosseisule. Teos valmis 1887. aastal, mil helilooja oli vaid 23-aastane ning töötas Müncheni õukonnaooperis. Sonaadi op. 18 loomine langes perioodi, mil küpsesid Straussi esimesed sümfoonilised poemid „Don Juan“ (1888–1889) ja „Macbeth“ (1888/1891) ning ka sonaadis on tunda mõlema teose mõjutusi. Stiili ja esteetika poolest on sonaat kahepalgeline: see vaatab samaaegselt nii minevikku, Straussi lapsepõlve eeskujude Beethoveni ja Brahmsi poole kui pöördub ka tulevikku, 19. sajandi teise poole progressiivseimate heliloojate Liszti ja Wagneri juurde. Sonaat on kirjutatud tonaalses helikeeles, kuid Strauss käsitleb helistikke vabamalt, laiendab harmooniat talle iseloomulikul viisil ning lisab lausa orkestraalseid värvimänge. Kirjutatud ajal, kui Strauss oli armunud sopran Pauline de Ahnasse, kellest sai hiljem tema abikaasa, on sonaat läbini kirglik, tunnete väljendamisel jõuline ja nõuab mõlemalt mängijalt suuri pillimängualaseid oskusi. Sonaadi esimene ja kolmas osa on range ja loogilise ülesehitusega, mis vastab klassikalise kolmeosalise sonaaditsükli printsiibile. Samas on temaatiline areng kavandatud väga orgaanilisena ning üldmulje jääb pigem pidevast muusikalise materjali transformatsioonist kui selgelt liigendatud sonaadivormist. Sonaadi teine osa on ilus ja kujundirohke *Improvisation*, milles Strauss praktiliselt visualiseerib juugendstiili volavaid kõverjooni. Viimases kuues taktis tsiteerib Strauss klaveripartiis Beethoveni „Pateetilise“ klaverisonaadi nr 8 c-moll teise osa peateemat, avaldades seeläbi maskeeritult austust vanale meistrile.

Eesti pianisti Maksim Štšura ja Šotimaa päritolu viiuldaja Michale Foyle'i koostöö sai alguse 2012. aastal õpingute ajal Londoni Kuninglikus Muusikakolledžis. Kümne tegutsemisaasta jooksul on **Foyle-Štšura Duo** pälvinud preemiaid rahvusvahelistel konkurssidel, nagu 2015. aasta Salieri-Zinetti rahvusvaheline kammermuusika konkurs ja Euroopa Beethoveni Klaverühingu duode konkurs. Muusikud on andnud kontserte prestiižsetes kontserdisaalides Euroopas, Peterburis, New Yorgis aga ka Mehhikos. Hooajal 2020/2021 pühendus duo Foyle-Štšura helilooja Ludwig van Beethoveni loomingule, salvestades kõik tema sonaadid viiulile ja klaverile Hollandi plaadifirma Challenge Records'i jaoks. Beethoveni loominguga välja antud CD-plaadid on pälvinud kiitvaid arvustusi väljaannetes BBC Music Magazine, Gramophone ja Muusika.

Michael Foyle sündis Šotimaal 1991. aastal. 2008. aastal pälvis ta Tabori preemia BBC aasta noore muusiku konkursil ning temast sai Suurbritannia Rahvusliku Noorteorkestri kontsertmeister. Seejärel asus ta õppima Londoni Kuninglikku Muusikaakadeemiasse ja Viini Muusika- ja Esituskunste Ülikooli (öp. Maureen Smith, Daniel Rowland ja Pavel Vernikov).

2016. aastal tõi Szymanowski viulikontserdi nr 1 esitus koostöös Rotterdami filharmooniaorkestriga talle I preemia Madalmaade viulikonkursil. Nüüdseks on Foyle teinud solistina koostööd Kuningliku Filharmooniaorkestri, Inglise Kammerorkestri ja Poola Filharmooniaorkestriga ning esinenud Moskva konservatooriumi suure saali laval Venemaa Noorte Sümfooniaorkestri ees.

Foyle on esinenud rahvusvahelistel festivalidel nagu St. Magnus, New Yorgi kammermuusika festival, Grachtenfestival Amsterdam, Cervantino (Mehhiko) ja J. Mravinski nimeline festival (Peterburi).

Soolokarjääri kõrval tegutseb Foyle ansamblis Trio Balthasar ning alates 2016. aastast õpetab viiulit Londoni Kuninglikus Muusikaakadeemias, kus temast sai selle asutuse 200-aastase ajaloo noorim professor. Alates 2021. aastast on ta lisaks Kölni Muusika- ja Tantsukõrgkooli viiuliprofessor.

Michael Foyle mängib Gennaro Gagliano viiulil (1750).

Maksim Štšura on Eesti pianist, helilooja ja muusikateadlane. Ta on omandanud bakalaureusekraadi *cum laude* Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias prof. Ivari Ilja klaveriklassis ning magistrikraadi ja artisti diplomi Londoni Kuninglikus Muusikakolledžis (*Royal College of Music*) prof. Gordon Fergus-Thompsoni klaveriklassis. Aastal 2020. kaitses Maksim RCM'is doktoritööd teemal „*Translating Twenty-First-Century Orchestral Scores for the Piano: Transcription, Reduction and Performability*“. Alates 2020. aasta septembrist töötab Maksim kammermuusika, klaveri ja muusikaajaloo lektorina Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias.

Maksim on esinenud Eestis, Soomes, Saksamaal, Prantsusmaal, Itaalias, Austrias, Hollandis, Venemaal ning paljudes Suurbritannia kontserdisaalides. Ta on teinud solistina koostööd orkestritega nagu Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, Rahvuskooper Estonia Sümfooniaorkester, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Sümfooniaorkester, Narva Linnaorkester jt ning teinud koostööd dirigentidega nagu Vello Pähn, Nikolai Aleksejev, Paul Mägi, Jüri Alperen, Aleksandr Titov, Anatoli Štšura, Mihhail Gerts ja Risto Joost. Ta on esinenud mitmetel festivalidel, näiteks Deal, St Magnus ja Brighton Festival Inglismaal, Pärnu Muusikafestival, Rahvusvaheline Mravinski-nimeline Muusikafestival Narvas ning „Klaver“, „Virmalised“ ja „Beethoven“ Tallinnas. Maksim on pälvinud tunnustust paljudel konkurssidel, sh I preemia Rahvusvahelisel Chopini-nimelisel noorte pianistide konkursil Narvas (2000) ja I preemia VII Eesti pianistide konkursil (2008). Samuti on ta 2013. aasta Suurbritannia Kolledživahelise Beethoveni konkursi võitja. 2021. aastal pälvis Maksim Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapremia kõrgetasemelise rahvusvahelise kontserttegevuse eest solisti ja kammermuusikuna.

OOTAME KUULAMA

16. MÄRTS KELL 19.00

„I NAGU INTERPREET“

MARI POLL (viul)

HENRY-DAVID VAREMA (tšello)

MIHKEL POLL (klaver)

Kavas Ester Mägi, Arno Babadžanjani ja

Ludwig van Beethoveni klaveritriod

TOETAJAD:
Kultuuriministerium
Eesti Kultuurkapital
Tallinna Kultuuri- ja Spordiamet

EESTI MUUSIKA-
JA TEATRIAKADEEMIA

eamt.ee

emtasaalid.ee

facebook.com/muusikaakadeemia

interpreet.ee

facebook.com/estiiinterpreetideliit

foylestsuraduo.com

facebook.com/foylestsuraduo